TIESAS SPRIEDUMS (piektā palāta)

2005. gada 26. maijā *

Lieta C-249/04

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Cour du travail de Liège, section de Neufchâteau* (Beļģija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2004. gada 9. jūnijā un Tiesā reģistrēts 2004. gada 11. jūnijā, tiesvedībā

José Allard

pret

Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (INASTI).

TIESA (piektā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], tiesneši P. Kūris [*P. Kūris*] un J. Klučka [*J. Klučka*] (referents),

* Tiesvedības valoda — franču.

ģenerāladvokāts F. Dž. Džeikobss [*F. G. Jacobs*],
sekretārs R. Grass [*R. Grass*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā mutvārdu apsvērumus, ko sniedza:

— *Institut national d'assurances sociales pour les travailleurs indépendants (INASTI)* vārdā — L. Pēme [*L. Paeme*], galvenais administrators,

— Beļģijas valdības vārdā — E. Dominkovica [*E. Dominkovits*], pārstāve,

— Itālijas valdības vārdā — I. M. Braguļja [*I. M. Braguglia*], pārstāvis, kam palīdz P. Džentili [*P. Gentili*], *avvocato dello Stato*,

— Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — D. Martins [*D. Martin*], pārstāvis,

ņemot vērā lēmumu, kas pieņemts pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas, izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt 13. un turpmākos pantus Padomes 1971. gada 14. jūnija Regulā (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā, kas grozīta un atjaunota ar Padomes 1983. gada 2. jūnija Regulu (EEK) Nr. 2001/83 (OV L 230, 6. lpp., turpmāk tekstā — "Regula Nr. 1408/71"), kā arī — EK līguma 48. un 52. pantu (jaunajā redakcijā pēc grozījumiem — EKL 39. un 43. pants).

2 Šis prejudiciālais lūgums tika iesniegts saistībā ar prāvu, ko izskata *Cour du travail de Liège, section de Neufchâteau* [Ljēžas Darba tiesas Nefšato nodaļa] starp Alāra [*Allard*] kungu un *Institut national d'assurances sociales pour les travailleurs indépendants* [Valsts sociālās apdrošināšanas iestādi pašnodarbinātām personām; turpmāk tekstā — "*Inasti*"] par "samērošanas iemaksas" maksājumu un aprēķina metodi par 1985. gadu atbilstoši 1984. gada 31. marta Karaliskajam lēmumam Nr. 289 (1984. gada 7. aprīļa *Moniteur belge*, 4370. lpp., turpmāk tekstā — "Karaliskais lēmums").

Atbilstošās tiesību normas

Kopienu tiesiskais regulējums

3 Regulas Nr. 1408/71 13. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Ievērojot 14.c pantu, personas, uz kurām attiecināma šī regula, ir pakļautas tikai vienas dalībvalsts tiesību aktiem. [..]"

4 Minētās regulas 14.a panta 2. punktā ir precizēts:

"Persona, kas vienā vai vairākās dalībvalstīs veic pašnodarbinātu darbību, ir pakļauta tās dalībvalsts tiesību aktiem, kuras teritorijā tā dzīvo, ja daļu no savas darbības tā veic šīs dalībvalsts teritorijā. [..]"

5 Regulas 14.d panta 1. punktā ir noteikts:

"[Šajā noteikumā] paredzēto tiesību aktu piemērošanas nolūkiem ir jāuzskata, ka [..] 14.a panta 2., 3. un 4. punktā [..] minētā persona savu profesionālo darbību vai darbības ir veikusi attiecīgajā dalībvalstī."

Valsts tiesiskais regulējums

6 1983. gada 6. jūlija Beļģijas likuma 1. pants (1983. gada 8. jūlija *Moniteur belge*, 8939. lpp.), ar ko karalim piešķirtas noteiktas pilnvaras, atļauj tam veikt visus lietderīgos pasākumus nolūkā nodrošināt darba ņēmēju un pašnodarbināto personu sociālā nodrošinājuma sistēmu finansiālo līdzsvaru.

7 Saskaņā ar šo noteikumu Karaliskais lēmums par noteiktiem pagaidu pasākumiem attiecībā uz pašnodarbināto personu ienākumu samērošanu nolūkā samazināt valsts

izdevumus un nodrošināt pašnodarbināto personu sociālā stāvokļa finansiālo līdzsvaru ievieš "samērošanas iemaksu", kas ir šiem darba ņēmējiem uzlikts papildu maksājums par profesionālo darbību gadījumā, ja ar to profesionālo darbību saistītie ienākumi par 1984., 1985. un 1986. gadu pārsniedz 1983. gada ienākumus.

8 Saskaņā ar Karaliskā lēmuma 7. pantu par šīs iemaksas aprēķināšanu un iekasēšanu ir atbildīga *Inasti*.

9 Turklāt 11. pants 1985. gada 22. janvāra *Loi de redressement* (Likums par finansiālo stabilizāciju; 1985. gada 24. janvāra *Moniteur belge*, 699. lpp.), kurā ietverti sociālo tiesību noteikumi, paredz, ka saskaņā ar Karalisko lēmumu saņemtās iemaksas tiek novirzītas pašnodarbināto personu vecuma pensijas un laulātā zaudējuma pensijas sistēmai.

Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

10 Alāra kungs ir Beļģijā dzīvojošs Beļģijas pilsonis, kas veic pašnodarbinātas personas darbību gan Beļģijā, gan Francijā. *Inasti* lūdza viņam veikt samērošanas iemaksu par 1984. un 1985. gadu.

11 Tā kā Alāra kungs atteicās veikt šo iemaksu, *Inasti* cēla prasību *Tribunal du travail d'Arlon* [Arlonas Darba tiesā], kura 2000. gada 5. decembrī piesprieda Alāra kungam veikt šo iemaksu.

12 Alāra kungs iesniedza apelāciju iesniedzējtiesā. Viņš uzskata, ka *Inasti*, aprēķinot iemaksas summu par 1985. gadu, kļūdaini ņēma vērā viņa Francijā gūtos ienākumus. Līdz ar to Alāra kungs lūdza samazināt šo summu.

13 Šajos apstākļos Lježas Darba tiesas Nefšato nodaļa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Padomes [..] Regulas (EEK) Nr. 1408/71 13. un turpmākie panti nepieļauj tādas iemaksas kā samērošanas iemaksa, kas veicama saskaņā ar [..] [Karalisko lēmumu], ieviešanu, iekļaujot ienākumos no profesionālās darbības tādus ienākumus, ko pašnodarbināta persona guvusi, veicot profesionālo darbību citā dalībvalstī, kas nav tā dalībvalsts, kurā maksājami nodokļi, lai arī pēc šīs iemaksas veikšanas pašnodarbinātā persona nevar prasīt nekādu šīs valsts maksātu sociālo vai citu pabalstu?

2) Vai 1957. gada 25. marta Romas Līgums par Eiropas Kopienas dibināšanu un it īpaši tā 39. un 43. pants (iepriekšējā redakcijā — 48. un 52. pants) nepieļauj to, ka šādi aprēķināta iemaksa ir jāveic pašnodarbinātām personām, kuras īsteno savas tiesības uz brīvu pārvietošanos?"

Par pirmo jautājumu

14 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā Tiesai, vai Regulas Nr. 1408/71 13. un turpmākie panti nepieļauj dalībvalstij iekasēt tādu maksājumu kā "samērošanas iemaksa" no ienākumiem, ko guvusi pašnodarbināta persona, kas dzīvo šajā dalībvalstī, bet profesionālo pašnodarbinātas personas darbību veic gan dzīvesvietas valstī, gan citā dalībvalstī.

15 Gan no lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu satura, gan no pirmā jautājuma formulējuma izriet, ka iesniedzējtiesai ir šaubas par to, vai uz tādu iemaksu, kuras veikšana nerada nekādas tiesības uz sociālo vai cita veida pabalstu, attiecas Regula Nr. 1408/71. Iesniedzējtiesa būtībā uzskata, ka samērošanas iemaksa vairāk līdzinās "krīzes nodoklim", nevis sociālai iemaksai, kas ietilpst Regulas Nr. 1408/71 materiālajā piemērošanas jomā, kā paredzēts tās 4. pantā.

16 Vispirms jāatgādina — Tiesa jau ir atzinusi, ka noteicošais kritērijs Regulas Nr. 1408/71 piemērošanai ir tas, vai iemaksa tiek novirzīta tieši dalībvalsts sociālās nodrošināšanas sistēmas finansēšanai. Tādējādi tas, vai par to kaut kas tiek saņemts pretī, šajā sakarā nav svarīgi (2000. gada 15. februāra spriedumi lietā C-34/98 Komisija/Francija, *Recueil*, I-995. lpp., 40. punkts, un lietā C-169/98 Komisija/Francija, *Recueil*, I-1049. lpp., 38. punkts).

17 Šajā lietā nav ticis apstrīdēts, ka ienākumi no samērošanas iemaksas tiek novirzīti pašnodarbināto personu vecuma pensijas un laulātā zaudējuma pensijas sistēmai.

18 No tā izriet, ka Regula Nr. 1408/71 attiecas uz tādu iemaksu kā samērošanas iemaksa.

19 Kā Tiesa jau ir atzinusi, no Regulas Nr. 1408/71 13. panta 1. punkta redakcijas izriet, ka, ievērojot tās 14.c pantu, pašnodarbināta persona, uz kuru attiecināma šī regula, ir pakļauta tikai vienas dalībvalsts tiesību aktiem. Tāpat no 14.a panta 2. punkta redakcijas skaidri izriet — ja persona pašnodarbinātas personas darbību veic divās vai vairākās dalībvalstīs, uz to attiecas tās dalībvalsts tiesību akti, kuras teritorijā tā dzīvo, ja daļu savas darbības tā veic šajā dalībvalstī (skat. 2000. gada 20. oktobra rīkojumu lietā C-242/99 *Vogler*, *Recueil*, I-9083. lpp., 19. punkts).

20 No tā izriet, ka šajā gadījumā uz Alāra kungu atbilstoši Regulai Nr. 1408/71 attiecas vienīgi Beļģijas tiesību aktos paredzētā sociālā nodrošinājuma sistēma (pēc analoģijas skat. iepriekš minēto rīkojumu lietā *Vogler*, 20. punkts).

21 Turklāt Regulas Nr. 1408/71 14.d panta 1. punktā ir precizēts, ka ir jāuzskata, ka 14.a panta 2. punktā minētā persona visu savu profesionālo darbību vai darbības ir veikusi attiecīgajā dalībvalstī (pēc analoģijas skat. 1994. gada 24. marta spriedumu lietā C-71/93 *Van Poucke*, *Recueil*, I-1101. lpp., 24. punkts).

22 Līdz ar to personai, kas atrodas iesniedzējtiesas lēmumā aprakstītajā situācijā un kas pašnodarbinātas personas darbību veic vienlaicīgi gan Beļģijā, gan Francijā, saistībā ar Francijā veikto darbību jābūt pakļautai attiecīgajiem Beļģijas tiesību aktiem ar tādiem pašiem nosacījumiem kā tad, ja šī persona veiktu pašnodarbinātas personas darbību Beļģijā (pēc analoģijas skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Van Poucke*, 25. punkts).

23 No tā izriet, ka tāda sociālā iemaksa kā samērošanas iemaksa, kas Alāra kungam jāmaksā Beļģijā, ir jāaprēķina, ņemot vērā Francijā gūtos ienākumus.

24 Tādējādi uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 1408/71 13. un turpmākie panti paredz, ka tāda iemaksa kā samērošanas iemaksa ir jāievieš, iekļaujot ienākumos par profesionālo darbību tos ienākumus, kas gūti citā dalībvalstī, kas nav tā dalībvalsts, kuras tiesību akti sociālajā jomā ir piemērojami, lai arī pēc šīs iemaksas veikšanas pašnodarbinātā persona nevar prasīt nekādu šīs valsts maksātu sociālo vai citu pabalstu.

Par otro jautājumu

25 Uzdodot otro jautājumu, iesniedzējtiesa jautā Tiesai, vai Līguma 48. un 52. pants nepieļauj to, ka pašnodarbinātām personām, kuras īsteno savas tiesības uz brīvu pārvietošanos, ir jāveic tāda sociālā iemaksa kā samērošanas iemaksa.

26 Sākotnēji uzreiz ir jāatgādina, ka Līguma 48. pants, kas attiecas uz darba ņēmējiem, šajā gadījumā nav piemērojams, jo Alāra kungs ir pašnodarbināta persona. Līdz ar to Tiesai ir jālemj tikai par to jautājuma daļu, kas attiecas uz Līguma 52. pantu.

27 No atbildes uz pirmo jautājumu izriet — attiecīgie Regulas Nr. 1408/71 noteikumi paredz, ka, aprēķinot samērošanas iemaksu, kas ir jāmaksā tādām pašnodarbinātām personām kā tās, kuras atrodas Alāra kunga situācijā, ir jāņem vērā citā dalībvalstī gūtie ienākumi.

28 Vispirms jāatgādina — Tiesa, no vienas puses, jau ir atzinusi, ka sociālā nodrošinājuma jomā vienas valsts tiesību aktu piemērošanas principa mērķis ir izvairīties no sarežģījumiem, kas var rasties, vienlaicīgi piemērojot vairāku valstu tiesību aktus, un, no otras puses, ka darba ņēmēja pakļaušana tā dzīvesvietas dalībvalsts tiesību aktiem, ja pašnodarbinātās personas darbība vai darbības tiek veiktas divās vai vairākās dalībvalstīs, nekādā gadījumā nav nesaprātīga (skat. iepriekš minēto rīkojumu lietā *Vogler*, 26. un 27. punkts).

29 Jāatzīmē, ka atbilstoši Līguma 52. pantam ir aizliegti ierobežojumi kādas dalībvalsts pilsoņu brīvībai veikt uzņēmējdarbību citā dalībvalstī un brīvība veikt uzņēmējdarbību ietver tiesības sākt un izvērst darbības kā pašnodarbinātām personām ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādus saviem pilsoņiem paredz tās valsts tiesību akti, kurā tiek veikta šī uzņēmējdarbība.

30 Visbeidzot, atbilstoši pastāvīgai judikatūrai ar Līgumu principā ir aizliegti tikai tādi brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumi kā valsts pieņemti pasākumi, kas var ierobežot vai padarīt mazāk pievilcīgu Līgumā paredzēto pamatbrīvību īstenošanu (šajā sakarā skat. 1993. gada 31. marta spriedumu lietā C-19/92 *Kraus*, *Recueil*, I-1663. lpp., 32. punkts, un 1995. gada 30. novembra spriedumu lietā C-55/94 *Gebhard*, *Recueil*, I-4165. lpp., 37. punkts).

31 Ir vispāratzīts, ka, attiecībā uz visiem ienākumiem pakļaujot tās pašnodarbinātās personas, kas profesionālo darbību veic vairākās dalībvalstīs, tikai vienas valsts tiesību aktiem sociālajā jomā, Regulai Nr. 1408/71 ir vispārējs mērķis, proti, nodrošināt brīvu darba ņēmēju un pašnodarbināto personu pārvietošanos Kopienā, tai pat laikā ņemot vērā dažādo valsts tiesību aktu raksturiezīmes, un ka ar šo regulu ir paredzēts nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret visiem dalībvalstī nodarbinātajiem darba ņēmējiem, kā arī nesodīt tos darba ņēmējus, kuri īsteno savas tiesības brīvi pārvietoties (šajā sakarā skat. 2001. gada 8. marta spriedumu lietā C-68/99 Komisija/Vācija, *Recueil*, I-1865. lpp., 22. un 23. punkts).

32 No tā izriet, ka Regulas Nr. 1408/71 13. un turpmāko pantu piemērošana šajā gadījumā nevar ierobežot vai padarīt mazāk pievilcīgu Līgumā paredzēto pamatbrīvību īstenošanu, bet gan, tieši pretēji, var atvieglot to īstenošanu.

33 Līdz ar to šo noteikumu ieviešanai pieņemtie valsts pasākumi, kas, aprēķinot samērošanas iemaksas, kuras jāveic tādām pašnodarbinātām personām kā tās, kas atrodas Alāra kunga situācijā, ņem vērā citā dalībvalstī gūtos ienākumus, neierobežo brīvību veikt uzņēmējdarbību.

34 Tādējādi uz iesniedzējtiesas jautājumu ir jāatbild, ka Līguma 52. pants neaizliedz to, ka pašnodarbinātām personām, kas savas profesionālās darbības veic divās dalībvalstīs, ir jāveic tāda iemaksa kā samērošanas iemaksa, kas maksājama dzīvesvietas dalībvalstī un ir aprēķināta, ņemot vērā citā dalībvalstī gūtos ienākumus.

Par tiesāšanās izdevumiem

35 Attiecībā uz lietas dalībniekiem pamata prāvā šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (piektā palāta) nospriež:

1) **13. un turpmākie panti Padomes 1971. gada 14. jūnija Regulā (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā, kas grozīta un atjaunota ar Padomes 1983. gada 2. jūnija Regulu (EEK) Nr. 2001/83, paredz, ka tāda iemaksa kā samērošanas iemaksa, kas veicama saskaņā ar 1984. gada 31. marta Karalisko lēmumu Nr. 289, ir jāievieš, iekļaujot ienākumos no profesionālās darbības tādus ienākumus, ko pašnodarbinātā persona guvusi, veicot profesionālo darbību citā dalībvalstī,**

kas nav tā dalībvalsts, kuras tiesību akti sociālajā jomā ir piemērojami, lai arī pēc šīs iemaksas veikšanas pašnodarbinātā persona nevar prasīt nekādu šīs valsts maksātu sociālo vai citu pabalstu;

2) **EK līguma 52. pants (jaunajā redakcijā pēc grozījumiem — EKL 43. pants) neaizliedz to, ka pašnodarbinātām personām, kas savas profesionālās darbības veic divās dalībvalstīs, ir jāveic tāda iemaksa kā samērošanas iemaksa, kas maksājama dzīvesvietas dalībvalstī un ir aprēķināta, ņemot vērā citā dalībvalstī gūtos ienākumus.**

[Paraksti]